

700 let od vzniku nejstarší české rýmované kroniky

Název emise: Dalimilova kronika

Den vydání: 14. 10. 2015

Platnost: ode dne vydání ve styku tuzemským i mezinárodním až do odvolání

Hodnota: 21 Kč; kat. č. 864

Rozměr známky, obrazu: 40 x 23 mm

Výtvarný návrh: Zdeněk Ziegler

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: plnobarevný OF

Tisková forma: 4x 50; **Náklad:** 500.000

FDC: OTp v barvě černé; rytec: Václav Fajt; tisk: PTC Praha; náklad: 3.500

A nešlo jen ohrožení vojenské, TGM v této souvislosti už v roce 1918 v knize Nová Evropa jasně zřivě napsal: „Svobody trhu může být využito silnějším k neméně porobě slabšího než války; ba k porobě horší, demoralizující.“

Přičteme-li k tomu, že od počátku osmého století ohrožují různou měrou Evropu islámské nájezdy (v rozmanitých formách), vidíme na dnešní situaci, že historie se opakuje. To samozřejmě věděli i naši předkové, a proto v nehledanými slovy

Říkáme-li v titulku 700 let od vzniku, není to docela výstižné, ve skutečnosti nevíme, kdy přesně Dalimilova kronika vznikla - navíc to byl jistě mnohaletý proces. Historikové jen uvádějí, že záznamy v ní končí v roce 1313 či 1314, ale se sedmisetletým časovým odstupem samozřejmě nebudeme malicherní a letošní známku přivítáme jako připomínku kulatého výročí.

Nejde o první tuzemský záznam české historie (Kosmova kronika je výrazně starší a po ní byly sepsány i jiné), ale prvenství drží, pokud jde o formu – je první psanou česky ve verších. Originál kroniky se nedochoval, známe ji tedy jen z pozdějších opisů, zejména českých, ale i přeložených do němčiny či latiny. K jejich rozšíření u nás jistě přispěly autorovy vlastenecké postoje a neskryvané zaujetí proti cizím vlivům a zejména německé kolonizaci Českých zemí podporované posledními Přemyslovci a pak Lucemburky. Dnešní přepjatá snaha o politickou korektnost mnohdy zakrývá skutečnost, že českou historií se táhne více než tisíciletý antagonismus česko-německý, že naši předkové, od Dalimila po Havlíčka¹⁾ (a i před prvním a po druhém jmenovaném) považovali za největší nebezpečí právě tohoto mocného souseda.

¹⁾ „Němec a Maďar od jakživa nepříznivi byli Slovanu a Slované jakožto lid mírný podlehli všude těmto zuřivým protivníkům svým, uvedeni jsou od nich do tuhého poddanství, a po mnohá století museli, těžce trpíce, sloužiti ke slávě podmanitelům svým. Němci pohltili již nesmírné země od Slovanů obývané a poněmčili je ukrutnými, nelidskými prostředky. Nám, československému kmenu, hlavně ale Čechům, Moravanům, Slezanům vždy jako škůdcové ve všem překáželi a nepřáli nikdy oddechu, ale celá naše historie jest ustavičný boj náš proti Němcům, usilujícím o to, aby sobě nás podmanili... Maďaři rovněž tak Uhry opanovali, a všem tam bydlícím Slovanům těžké jho na šíje uvalili, z kterého se nyní teprva na svobodu domáhají. Slovanské svaté právo tito dva národové až do dnešního dne nohama šlapali, a jak se chovají nyní, když moc naše vzrostla, když se moc naše vyrovnala našemu právu? – Uznávají nyní naše právo a křivdu nám učiněnou, jsou hotovi ji napravit, vedle nás povtěvě co rovni vedle rovných bydleti? Nejsou. Oni zůstávají vždy staří vlci a celý rozdíl jest ten, že nyní, když nás mocí nemohou v poddanosti své udržeti, ověť kůži přes sebe přehodili. A tato ovčí kůže jest radikalismus, demokracie. ... Němci chovají se nyní tak, jako by jen oni sami celou svobodu a demokracii na světě pachtovanou měli.“ (Karel Havlíček Borovský, Národní noviny, 1848.)

psané a vlastenecky laděné Dalimilově kronice po staletí nacházeli podporu a inspiraci.

Dalimil – přesněji *tak řečený Dalimil* – byl zřejmě český šlechtic nebo duchovní, stojící na straně snah tehdejší české feudální nobility o udržení pozic proti pronikajícím cizím vlivům. Příznivci současného multi-kulturalismu by ho tedy nejspíš odsoudili jako zpátečníka, ale v tehdejší – i pozdější – české společnosti nalézaly jeho postoje pochopení. A o čem vlastně kronika pojednává? Pokud jde o naši historii, snadno si to představíte, pokud jste četli Jiráskovy Staré pověsti české (počínaje příchodem praotce Čecha, přes Libuši, Dívčí válku, Oldřicha a Boženu) a časově navazující díla, po dobu Jana Lucemburského. V kronice těmto dějům předchází vyprávění o stavbě Babylonské věže a rozchodu národů do různých koutů světa, jak je známe ze Starého zákona.

Autor kroniky zůstal neznámý, a to přes staletí trvající pátrání historiků. Dalimilova byla nazvána omylem jednoho z nich, Tomáše Pešiny z Čechorodu, vlasteneckého kněze (byl biskupem a kapitulním děkanem chrámu sv. Víta v Praze) a historika, který ji v 17. století nesprávně připsal boleslavskému (do té doby byla totiž nazývána Kronikou boleslavskou) kanovníkovi Dalimilu Meziříčskému (který navíc možná ani neexistoval). Později badatelé přišli s dlouhou řadou jiných tipů, z řad kněží a šlechticů, ale žádný z nich nebyl prokázán, a tak zažitý - i když nesprávný - název používáme dodnes.

Autor, ať už to byl kdokoli, samozřejmě čerpal ze starších pramenů, což v kronice otevřeně přiznává:

*„Prastará kronika z Boleslavi,
ta pro mě byla ten poklad pravý.
Z té často čerpal jsem nové zprávy,
Jak moje zem v bojích došla slávy.
Břevnovská a pražská kronika
k podstatě méně už proniká.
Ač květnatá je a je mnohoslovná,
boleslavské se v šíři nevyrovná.
Z opatovické dost se dovidáme,
Bohužel ale začasté nás klame.
Vyšehradská je vůbec plná chyb.
Kněz boleslavský vyjádřil vše líp.“*²⁾

Netají se ani motivací, pro niž se chopil pera:

*„Já jen své vlastní pokorný jsem sluha,
mně prostě verše z pera jdou jen ztuha,
a proto prosím, jestli některým
napadne lepší slovo nebo rým,
ať nehorší se, do čeho se pletu,
a opraví a přikráší mou větu.
Tak rozkveté má zem do slávy,
až v nepříteli dech se zastaví.
Přiznávám, že jsem jenom na prospěch
své vlastní myslel a jen k slávě Čech
se do té těžké práce pustil rád,
přestože nejsem žádný literát.“*²⁾

²⁾ Citace z dochovaných cizojazyčných opisů kroniky do moderní češtiny přeložily M. Krčmářová a H. Vrbová.

³⁾ A to přes amatérské vyznění (a zveřejnění!) českého zájmu o koupi před aukcí, což nepochybně vedlo ke zvýšení konečné ceny.

Na známce vidíme výjev z jedné z ilustrací kroniky – samozřejmě ne té původní, o té jsme už řekli, že se nedochovala. Jde o citaci z latinského překladu, který se jako zlomek (sešitek o 12 pergamenových listech) dochoval v zahraničí a v roce 2005 jej na aukci v Paříži vydražila Národní knihovna ČR (za 339.000 eur). Detail iluminace představuje příběh o Oldřichovi a Boženě, kteří se setkali na lovu, a kněz je oddává. Myslím, že známka bude přijata vzoruplně – mně se ale líbí. Výjev je sice titěrný, my filatelisté jsme však zvyklí zkoumat malinké obrázky, a tenhle je navíc sympaticky pestrý, a to nikoli samoučelně, ale díky původní podobě předlohy. To ovšem není zásluha autora podoby známky, jehož podíl se vedle výběru vyřezu omezil jen na doplnění nápisů. Textu na pravém okraji není co vytknout, písmo i barva jsou zvoleny šťastně a dobře souznějí s obrazem. Horší je to s názvem státu, který zjevně bylo třeba vměstnat do světlé plochy vlevo dole, a nejhůř dopadla nominální hodnota, z provozního hlediska nejdůležitější údaj, a to jak polohou (podle mě měla být vpravo a vyvažovat název státu), tak barvou (červená je na pozadí nevýrazná, možná by byla lepší bílá, třeba i orámovaná slabou barevnou linkou).

FDC

O kresebné výzdobě obálky dne vydání se dá říci jedině – je zdařilá. Počínaje výběrem detailu, přes jeho převedení z barevné iluminace do jednobarevné rytecké rozkresby, po robustní rytinu Václava Fajta, provedenou suverénní rukou. Naproti tomu razítko na FDC je z celé trojice jejích součástí zdaleka nejslabší, bez nápadu, a jeden by si myslel, že bylo připraveno k šachovému turnaji některého pražského dětského kroužku.

Když se tak ohlédnou zpátky po předchozím textu, dá se vlastně říci, že známka byla vydána nejen k nejspíše 700. výročí vzniku Dalimilovy kroniky (přesněji Kroniky takřečeného Dalimila, jak jsme si ukázali), ale i - a možná hlavně - k desátému výročí zakoupení zlomku jejího latinského překladu Českou republikou, což je v mých očích důvod více než pádný. Šlo totiž o tak mimořádnou a současně záslužnou akci v rámci státní kulturní politiky, že si takové připomenutí bezpochyby zaslouží.³⁾

FB